

DE CAVALERIESABELS IN NEDERLANDS OOST-INDIË

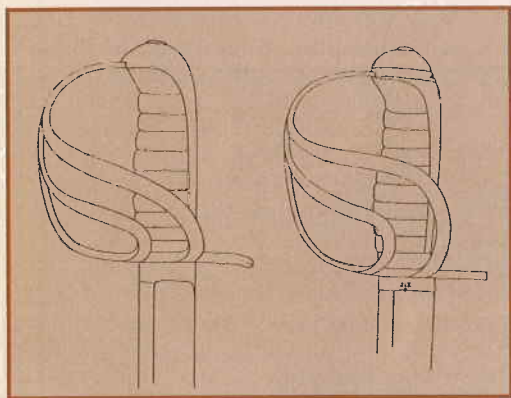
door G.R. Hof

Inleiding

Met uitzondering van de Cavaliersabel NOI M.1904, zijn de Indische cavaleriesabels voor verzamelaars schaars te vinden. Daarbij komt dat er wat verwarring nog steeds heerst over de correcte modelomschrijving en zijn de verschillen met de sabels van de landmacht in Nederland (sabels h.t.l., oftewel hier te lande) niet altijd even helder. Alle reden dus om bij deze sabels stil te staan.

Sabel Lichte Cavalerie No.3

Wat uitvoering betreft is deze sabel volkomen identiek aan de sabel h.t.l. Alleen aan de nummering zoals omschreven in mijn artikel daarover zal men de Indische sabel kunnen herkennen.

afb.1 Ter vergelijking: links Cavaliersabel h.t.l.m. 1854 en rechts Cavaliersabel NOI M.1846

Cavalriesabel M.1846

(zie afb.1)

Zoals ik bij een eerdere gelegenheid¹ al eens heb beschreven werd in 1845 per KB voor de cavalerie in Nederland een nieuw model sabel aangenomen. Maar mijn opmerking dat dit model niet in productie werd genomen is slechts deels waar: het wapen werd niet in Nederland ingevoerd, maar wel in Nederlands Oost-Indië, als Cavaliersabel M.1846. In een later artikel² verwees ik voor de vorm van deze Cavaliersabel NOI M.1846 naar Puype blz. 88. Dat nu blijkt onjuist te zijn: de door Puype afgebeelde sabel is de Cavaliersabel NOI M.1875. In dit artikel hoop ik deze vergissing gedocumenteerd te kunnen corrigeren.

*Beschrijving en afmetingen*³: Het gevest is herkenbaar aan de uitholling over de greepkap en door het feit dat de stootplaat niet licht afloopt, zoals bij de cavaleriesabel h.t.l. M.1854, maar recht is. De kling van de M.1846 is bedoeld om zowel mee te houwen als te kunnen steken

en is dus licht gebogen, is aan beide zijden voorzien van een uitholling (de geulen), de punt ter lengte van 22 cm met een rug op het midden der breedte. De greep is van lindenhout, met leer overtrokken en heeft 8 ribben. De schede is van staal, met een licht-houten schedevoering⁴.

Afmetingen: gewicht zonder schede 1,140, gewicht der schede 1,090. De greep: gewicht 0,040, lengte 0,130. De greepkap: gewicht 0,080, lengte 0,145, bestaat uit een kap met een ringvormige invijling en een staart. Kling: gewicht 0,675, lengte zonder angel 0,890, flauw gebogen (pijlhoogte 0,016), diepte der geulen 0,002. De rug der kling is plat afgevijld. De punt van de kling ligt dus in het midden der klingbreedte. Hoogte der hiel 0,013. De hiel is van voren afgerond. Greep: gewicht 0,011, breedte 0,012, uitwendig bol. De schede: lengte inclusief sleepplaat 0,917. De schede heeft 2 stalen banden met borst, oog en ring. Schedetrichter: gewicht 0,045, hoogte 0,0050. Voor de moer der trechterschroef is tegen de buitenkant een reepje ijzer gesoldeerd. De trechterschroef zit in het midden der binnenkant der schede.

Als we de maten van deze sabel vergelijken met de Cavaliersabel h.t.l. M.1854 dan lijkt de kling wel veel overeenkomsten te vertonen maar toch niet helemaal identiek te zijn⁵

Productie

In de beginjaren werden de sabels niet integraal besteld, maar samengesteld uit onderdelen die nog aanwezig waren uit de hele operatie van het tot stand brengen van de Cavaliersabel M.1845.

1850: beugels en stootplaten uit voorraad werden samen met door S & K te leveren onderdelen (110 klingen, 110 schedes) gebruikt om partij sabels te maken 1850: 47 beugels door Stevens, Maastricht. Zo werden 100 stuks sabels in Delft samengesteld, waarbij ook gevesten "No.5 van Model" werden gebruikt 1851: 110 klingen en schedes, 100 schedevoeringen, 10 sleepplaten en 50 trechters door S & K, samen met 110 gevesten, 50 grepen 10 kappen, 10 ringen door Stevens 1855: 300 sabels te leveren door Stevens (waarbij het Ministerie van Koloniën al in een eerder stadium had besloten dat bij levering door Stevens de klingen in elk geval in Solingen aangemaakt moesten worden) 1856: 200 stuks sabels werden in de Geweerwinkel samengesteld waarbij de klingen en schedes via Stevens werden aangeschaft en de gevesten uit de voorraad van het Magazijn te Delft werden betrokken 1857: 500 klingen en

500 schedes via Stevens, samenstelling in Delft 1858: 100 grepen door S & K, 250 integrale sabels door S & K. In 1865 werd de firma S & K ontbonden en overgenomen door A. & A. Schnitzler 1868: 400 grepen door A. & A. Schnitzler 1873: 100 sabels met schede door A. & A. Schnitzler (prijs 11,-). De kwaliteit van deze partij sabels was niet best, waarop de IDW aan de chef van de op dat moment in Maastricht aanwezige keuringscommissie opdracht gaf te onderzoeken "welke firma's te Solingen tegenwoordig het best bekend staan voor den aanmaak van kavalleriesabels".

Aanloop naar de cavaleriesabel M.1875

In de Bopo 72/75: bij het voorstel tot de reorganisatie van de cavalerie was het een wens om de sabel door een lichtere en meer gekromde sabel te vervangen, een sabel dus die hoofdzakelijk geschikt was om mee te houwen. Daartoe werden 2 proefsabels ontwikkeld:

Cavalriesabel Experimenteel NOI M.1872-I

De kling daarvan was afkomstig van de (vervallen) Sabel der Lichte Cavalerie No.3, waarvan de breedte iets werd verminderd (gewicht 0,6). Het gevest was als de M.1846, maar kleiner. Gewicht der totale sabel 0,985. Uiteraard was ook de schede wat lichter.

Cavalriesabel Experimenteel NOI M.1872-II

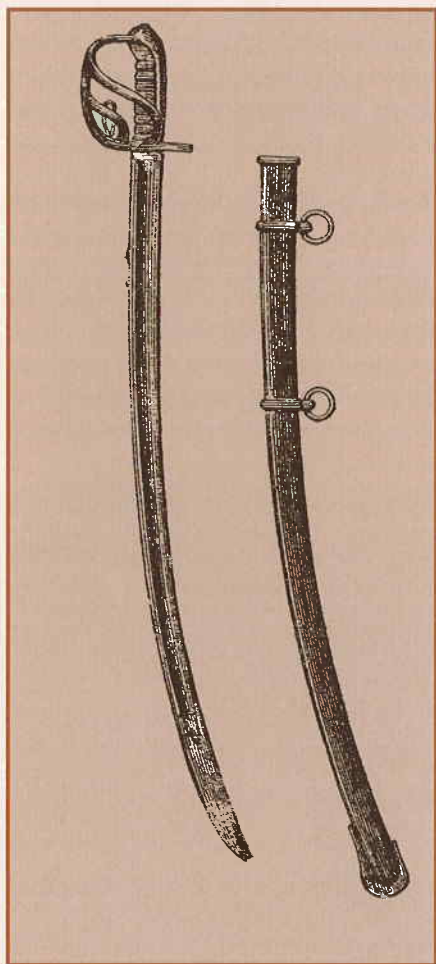
Zelfde kling als boven, gevest met een enkele beugel en een omgebogen stootplaat. Gewicht der sabel 0,955.

Beide sabels werden beoordeeld door de commandant van het Regiment Oost-Indische cavalerie en die van de Veld- en Bergbatterijen op Java. Op basis van de opmerkingen werd een standmodel aangemaakt bij de geweermaakerschool, dat naar Nederland werd gezonden:

Cavalriesabel Experimenteel NOI M.1873

met het verzoek 100 sabels aan te maken (Gouvernementsbesluit 5-2-1873 No. 36). Nadat⁶ de 100 stuks sabels uit Nederland waren ontvangen werden ze in beproevend gebruik gegeven bij het Reg. Cavalerie en het Kommandement der Veld- en Bergartillerie op

Java. Wat betreft vorm, afmetingen en gewicht bleek de sabel goed te voldoen. Enkele kleinere wijzigingen werden wenselijk geacht. De sabel werd daarop vastgesteld (GB 3-7-1875 No.3) en 2000 stuks werden uit Nederland besteld⁷, waarbij in vergelijking met de proefsabel de kling vanaf het midden der lengte naar de punt toe iets meer stevigheid kreeg door de dikte van de geul en de rugscherpte iets aan te passen, zonder dat het gewicht aanzienlijk groter zou worden. Verder werd het leer van de vingerlis met de zogenaamde vleeszijde naar buiten aan het gevest bevestigd. De sabels werden geleverd door A. & A. Schnitzler te Solingen.

Afb. 2 De Cavalriesabel NOI M.1875 (uit: Hojel)

Cavalriesabel M.1875[8]

Beschrijving en afmetingen (zie afb.2)

Afmetingen⁹: gewicht der sabel 1,032, gewicht met schede 1,812, lengte 0,98, klinglengte 0,856 (zonder angel). De beugel van het gevest, gewicht 0,308, is van ijzer, dikte 0,0043, bestaat uit een ovale stootplaat en drie beugels. De stootplaat is van voren opwaarts, van achteren enigszins neerwaarts gebogen en heeft een naar beneden omgebogen rand die zich in de voorbeugel verliest. In het midden der stootplaat is een vierkante sleuf (lengte 0,02, breedte 0,006) voor de angel der kling en nog

een sleuf voor de vingerlis. Verder een gat met schroefdraad voor het bevestigen van de vingerlis. Deze vingerlis heeft een lengte van 0,27 en een breedte van 0,023 Op 3/4 der lengte van de voorbeugel is een sleuf voor de handlis en boven (in de bek) een gat voor de angel der kling. De greep heeft 7 ribben De kling heeft een gewicht van 0,646, is sterk gebogen (pijl 0,053) en heeft beiderzijds geulen tot 0,153 van de punt. De rug is bol gevijld en heeft een rugscherpte van 0,15. De punt ligt in het verlengde van de rug. De hiel is vóór afgerond en heeft een lengte van 0,013. De schede had aanvankelijk twee schedebanden. De afmetingen van de schede aan het eind van zijn loopbaan (met een schedeband): gewicht 0,78, lengte 0,885. De schedeband: met borst, oog en ring, met sleuf. De schede is voorzien van schedevoeringen van waroe- of lindenhout, lengte 0,848. De sleepplaat: gewicht 0,067, lengte 0,095, breedte 0,05, dikte 0,007. De schede heeft een trechter, gewicht 0,039, lengte 0,44, die een platte, buiten de schede uitstekende rand heeft. Tegen de binnenzijde is een stukje ijzer gesoldeerd waardoor de schroefdraad voor de trechterschroef.

Varianten

De oorspronkelijke sabel had twee schedebanden, met borst, oog en ring. Voor zover ik heb kunnen nagaan had in die eerste uitvoering de bovenste schedeband geen sleuf.

Variant 1: in 1878 werd bij de in dienst gestelde sabels van de onderschedeband de borst met oog en ring verwijderd (de band zelf bleef dus zitten).

Variant 2: bij nieuw in dienst te stellen sabels werd (ook in 1878) de gehele onderschedeband verwijderd. Ik heb het niet expliciet in de documentatie kunnen vinden, maar het is logisch om aan te nemen dat vanaf dat moment de bovenschedeband voorzien was van ook een sleuf. In elk geval is er in de wat latere handboeken sprake van een sleuf¹⁰.

Variant 3: in 1900 werd de vingerlis weggenomen.

Variant 4: aan het eind van zijn loopbaan werd de sabel voorzien van een gevest zonder sleuf en gat voor de vingerlis¹¹.

Dienden aan het eind van hun bestaan de politieopzichters bij het Departement van Binnenlands Bestuur.

Variant 5: in 1877 werd door A. & A. Schnitzler één sabel aangeboden geheel gelijk aan de modelsabel, maar met een andere greep (luxe?) bedoeld als model voor officieren¹².

Productie

1875: 2000 stuks door A. & A. Schnitzler
 1893: 72 grepen en 160 kappen door Schnitzler
 1895: 3 sabels door Schnitzler
 1896: grepen, ringen en 32 schedes door Schnitzler
 1897: 1020 sabels en 2270 schedes door Lüneschloss
 1898: schedes en grepen door Lüneschloss
 1899: beugels, kappen en grepen door Schnitzler
 1903: klingen door Lüneschloss

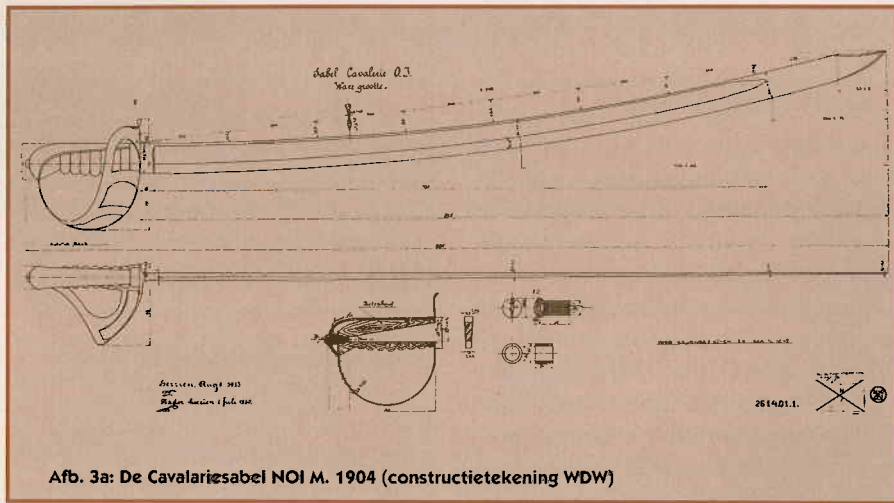
Cavalriesabel M.1875 Verkort (Ingevoerd 1904¹³)

*Beschrijving en afmetingen*¹⁴: gewicht 0,88, lengte 0,76, klinglengte 0,63 (zonder angel), gewicht der kling 0,5. Ook gevest was aangepast: gewicht van de beugel 0,285. De beugel was qua vorm min of meer gelijk aan de M.1875, maar was gebruineerd. Om het gevest lichter te maken werd in de stootplaat aan de achter- en aan de linkerszijde een gat met een middellijn van 0,015 geboord en werd de stootplaat rechts 0,01 smaller gemaakt en afgerond¹⁵. De kling was niet alleen korter, maar ook de punt was anders. De kling was gebruineerd. Uiteraard was ook de schede van kleiner formaat: gewicht 0,56, lengte 0,655. Ook de sleepplaat der schede had iets andere dimensies: gewicht 0,05, lengte 0,041, breedte boven 0,033, onder 0,0365, dikte 0,006. Diende aan het eind van zijn loopbaan als wapen voor de Hoofd- tevens bereden en de bereden politieoppassers op Java en Madoera, het korps bereden politieagenten in de residentie Soerakarta en de bereden politieoppassers van de Departement van Financiën (opiumregie).

De aanloop naar de Cavalriesabel NOI 1904

In de loop van 1900 is al geprobeerd de sabel M.1875 lichter te maken¹⁶. Aanvankelijk dacht men dat doel te bereiken door de modelsabel in te korten en van een lichter gevest te voorzien en de sabel dan te gebruiken in een leren schede. Maar de Commandant van het Regiment Cavalerie gaf aan dat men in geen geval een kortere sabel wenste. Er werden toen enkele modellen ontworpen die niet veel lichter waren, maar toch beter voldeden. Tenslotte werd een sabel ontworpen:

Cavalriesabel NOI Experimenteel M.1901 welke voor beproeving in aanmerking kon komen. Hiervan werden 120 aangemaakt, in leren schede. De klingen ervan zouden worden aangemaakt door een inlandse wapensmid in de Preanger en de beproeving ging plaats vinden bij de cavalerie en bereden artillerie. Eind 1902 waren de sabels gereed en in beproeving gegeven¹⁷. Het proefmodel voldeed geheel naar wens en daarom werden voorstellen gedaan dit wapen in te voeren. Eind 1903 was daarover

Afb. 3a: De Cavaliersabel NOI M. 1904 (constructietekening WDW)

nog geen beslissing genomen¹⁸. Maar toen de sabels eenmaal was afgerond bleek wel dat de bevestiging van de onderband aan de schede d.m.v. 4 schroeven te wenselijk overliet en werd er nog een aanvullende proef gelast waarbij de onderband d.m.v. 2 messing krammetjes aan de schede werd bevestigd¹⁹. In de loop van 1905 werd de sabel geleidelijk ingevoerd.

Cavaleriesabel NOI M.1904²⁰.

Beschrijving en afmetingen²¹: de beugel van het gevest, gewicht 0,135. Is van staalplaat met een dikte van plm.0,0015, veerhard, gebruineerd, bestaat uit een voor- en zijbeugel, verbonden door 2 dwarsarmen, gezamenlijk een korf vormend. De beugel heeft boven een gat (voor de greepmoer) en onderin een trapezovormige sleuf (lengte 0,021, hoogte 0,0092-0,0075) voor de angel. De onderzijde van de beugel vormt een stootplaat, die aan de achterrand een weinig is neergebogen. De greepkap is gelijk aan die van de Klewang OM, weegt 0,055, is van ijzer, gebruineerd, lengte 0,122 en bestaat uit een holle ovale kop (breedte 0,025), waaraan een staart (breedte 0,0165). De kop heeft een gat in het verlengde van de in de holte gesoldeerde koker voor de greepmoer. Bij het indienststellen van de sabel werd in de staart een sponning gefreesd voor de greepriing. Deze greepriing heeft een gewicht van 0,008, is van ijzer, hoogte 0,01, is inwendig vlak en uitwendig bol gevijld. De greep is van notenhout en zwart gelakt. De kling is van staal, gewicht 0,602, lengte met angel 0,98 en zonder angel 0,855. Breedte in het midden 0,03. De kling is flauw gebogen; de beide zijden hebben een geul die op 0,13 van de punt eindigt. De punt is vóór bol, achter hol en heeft een rugscherpte. Aan de bovenzijde is de kling vlak en eindigt in een angel, die onder trapeziumvormig en boven min of meer rond is. De schede is van zwaar tuigleer, gewicht 0,37, lengte 0,88 en bestaat verder uit een schedeveer, een bovenband, een

middenband en een onderband, een tussenplaatje, een trechter, een schroef, 6 klinknagels en 2 messing krammen (van messingdraad dikte 0,0021). De klinknagels voor de schede hebben een gewicht van 0,0004, zijn cilindrische ijzeren nagels, dikte 0,003, lengte 0,006, voorzien van een kop met een middellijn van 0,0036. De trechter van de schede: gewicht 0,041, is van staal, onder de rand lengte 0,047, hoogte 0,0375. De trechter is een busje dat inwendig dezelfde vorm heeft als het bovengedeelte van de sabel en is voorzien van een opgesoldeerde dikke rand (dikte 0,0055) waarin aan de voorzijde een stukje rood koper is ingelaten. Op de bus is aan de rechterzijde een rond moerplaatje gesoldeerd waarin een gat met schroefdraad voor de schroef. De schede is voorzien van schedevoeringen van linden- of waroehout, lengte 0,852, gewicht 0,039.

De sabel werd altijd gescherpt gehouden, behalve bij de wapens voor de recruten²². Afmetingen van de latere exemplaren: lengte der sabel 0,985, gewicht 0,84. Lengte der schede: 0,875, gewicht der schede 0,37.²³ De sabelkling werd afgekeurd bij een minimumlengte van 82 cm.

Varianten

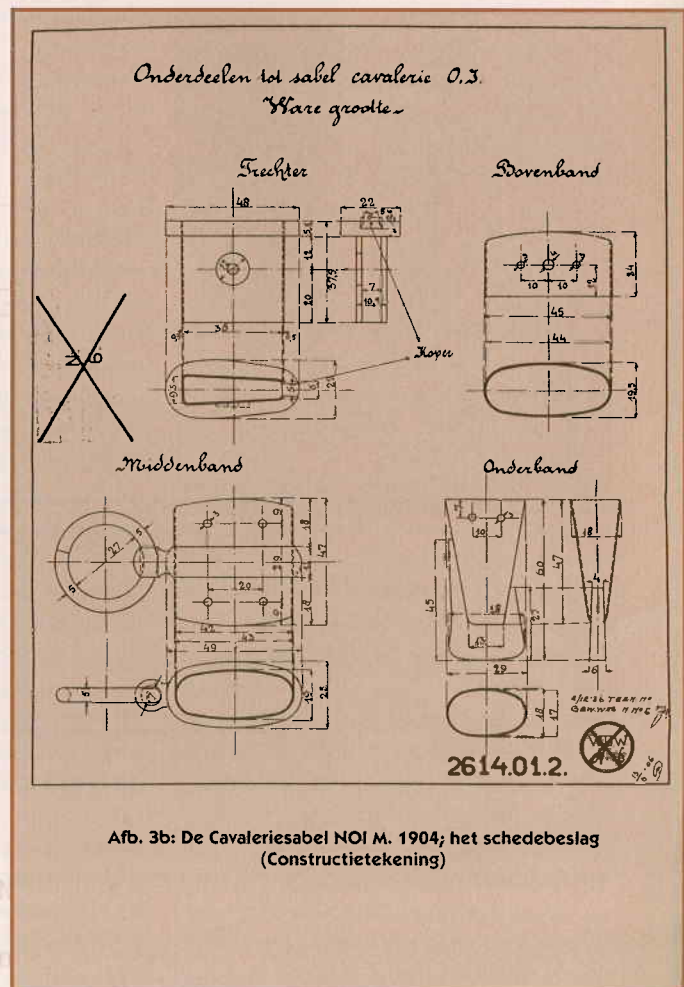
Variant 1: van het eerste model van de sabel waren bij de schede de boven- en middenband niet met elkaar verbonden. Door het schokken van de sabel werd de afstand tus-

sen beide banden kleiner, waardoor de punt van de sabel werd beschadigd. Daarom werd rond 1909 het schedemodel zo gewijzigd dat beide banden verbonden werden²⁴.

Variant 2: om een betere klemming van de sabel in de schede te krijgen werd in 1923 besloten de schedetrichter inwendig van een losse stalen veer te voorzien. Als na het plaatsen van de veer de sabel te zwaar in de schede klemde moest de voeringhelft aan de zijde der veer worden weggelaten.

Als de normale klemming nog steeds niet was bereikt moest ook de andere voeringhelft worden weggenomen. Dus: schede met twee, met één en zonder voeringen²⁵. De afmetingen van de schedeveer: stalen plaatje, gebruineerd, lengte 0,075, breedte 0,035, heeft aan de korte zijde een gleuf lengte 0,016, breedte 0,008 en werd bij indienststelling voorzien van 4 gaatjes²⁶.

Variant 3: er zijn greepkappen zonder kokertje voor de angel (die greepkappen waren eigenlijk bedoeld voor de Klewang (Marechausseesabel OM) maar werden ook op de cavaleriesabel toegepast. Bij de greepkappen zonder kokertje werd een kegelvormige inzinking in de greepkap uitgefreesd voor de greepmoer²⁷.

Afb. 3b: De Cavaleriesabel NOI M. 1904; het schedebeslag (Constructietekening)

Omdat de sabels vaak slecht in de schede klemmen werden te Salatiga en Batavia sabels beproefd waarbij tussen de greep en de kap een veer werd aangebracht waarvan de lip (als de sabel in de schede werd gestoken) over de bovenrand van de trechter greep. Van dit model zijn in totaal 96 beproefd:

Cavaleriesabel NOI Experimenteel M.1910.

Omdat het vastzetten van de sabel d.m.v. het sabelriempje effectiever bleek, werd deze veer niet ingevoerd²⁸.

Variant 4: vanaf 1931 werden, als de sabels hersteld moesten worden, de korte onderband van de schede vervangen door een langer model²⁹.

Variant 5: in 1935/36 werd een lichtere versie van de sabel ingevoerd, welke uitvoering gepaard ging met een versteviging van de schede³⁰. Het zou natuurlijk voor de verzamelaar belangrijk zijn om te weten hoe deze lichtere versie er uit heeft gezien en waarin de versteviging van de schede bestond; maar tot nu toe heb ik daar geen informatie over kunnen vinden. Het is opvallend dat de afmetingen van de sabel zoals die werden opgegeven in de Instructie-Inventaris rond 1909 dezelfde waren als de afmetingen zoals die in de laatste Instructie-Inventaris uit 1938 werden opgegeven. Als er een lezer is die documentatie heeft over de lichtere versie van de M.1904 zou ik het zeer op prijs stellen daarover te horen.

Variant 6: de greep kan, in plaats van van zwart gelakt notenhout, ook met zwart paardenleer zijn overtrokken³¹.

Productie

1905: 240 klingen door W.K. & C.

1906: leren schede door de CW

1907: schede door Firma E. Wessels & Zn. te Utrecht

1907: 270 klingen door E. & F. Hörster

1909: onbekend aantal klingen door Carl Kaiser & Cie

1911: onbekend aantal klingen door Lüneschloss

1912: 300 sabels door de Artillerie-Inrichtingen

1912: 110 sabels en 100 klingen door Lüneschloss

In 1912 werd voor de Cavaleriesabel NOI een nieuwe buigproef vastgesteld. Diverse producenten gaven aan daar niet meer aan te kunnen voldoen. Alex Coppel, Solingen gaf aan ook bedenkingen te hebben tegen deze nieuwe proef, maar wilde het wel proberen.

1913: Lüneschloss 100 klingen, waarvan 20 stuks van vroeger gebruikt materiaal en 40 en 40 stuks van andere materiaalsoorten

1914: opdracht aan Lüneschloss voor 650 klingen, maar door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog viel deze opdracht onder het Duitse uitvoerverbod.

De in dit artikel gebruikte maten zijn in meter en kilogram, indien niet anders aangegeven.

Geraadpleegde bronnen

J.J. Berkhout, *Handleiding tot de kennis der Artillerie*, Breda 1898

Beknopt overzicht van de proeven en werkdadige oefeningen (...)= Bopo over het jaar (...)

1872/75, Batavia 1876

1874/75, Batavia 1878

1901 (Landsdrukkerij Batavia 1902)

1902 (Landsdrukkerij Batavia 1903)

1903 (Landsdrukkerij Batavia 1904)

1909 (Landsdrukkerij Batavia 1910)

1910 (Landsdrukkerij Batavia 1911)

1921/22/23 (Landsdrukkerij Batavia 1924)

1931/32 (Reproductiebedrijf 1933)

1935/36 (Reproductiebedrijf 1937)

Handleiding voor de officier van wapening en de geweremakers, Batavia 1938

G.R. Hof, *De Nederlandse Dragondersabel M.1845*, De Wapenverzamelaar, 1991

G.R. Hof, *De Nederlandse Cavaleriesabel M.1854*, De Wapenverzamelaar, 1993

W.C. Hojel, *Handleiding tot de algemene artilleriewetenschap*, Breda 1880

Instructie-Inventaris voor de Artillerie der Landmacht in Ned.Oost-Indië (Ind. I-I),

Batavia 1874 Batavia 1930

Batavia 1883 Batavia 1938

Batavia 1922

L.J.J.A. Joost, W.B.J. Duycker, W.C.F. Bresler, *Handleiding tot de kennis der draagbare wapenen (...)*, Breda 1870

J. v.d. Leeuw, *Wapencatalogus*, MS in bibliotheek Legermuseum, Den Haag plm.1915

J.P. Puype, *Blanke wapens*, Lochem-Poperinge 1983

A.L.W. Seyffardt en C.L. van Pesch, *Handboek voor officieren der artillerie(...)*, Schiedam 1873

Schmidt, *Zakboekje voor de Ned.Indischen Officier te Velde*, Batavia 1892

Voorschrift betreffende de wapening Model 95 en de slagwapens (VWM 95), Herdruk Batavia 1938

Eindnoten

1. G.R. Hof 1991 blz.3

2. G.R. Hof 1993 blz.24

3. Joost et al, Ind.I-I 1874

4. Seyffardt & van Pesch 1873 blz.115

5. De maten van de Cavaleriesabel h.t.l.M.1854 (Lange sabel No.2) volgens Berkhout 1898: lengte met schede 1,050, zonder 1,013, klinglengte 0,880, pijl 0,022, breedte in midden 0,0295, breedte bij de hiel 0,034, bij begin der rugscherpte 0,029. Hoogte hiel 0,013, dikte hiel 0,009. Dikte bij begin rugscherpte 0,005, gewicht metr schede 2,020, zonder 1,070, gewicht kling 0,660, gewicht schede 0,950

6. Bopo 1874/75

7. Brievenboeken der Inspecteur op de Draagbare Wapenen (IDW) 1-10-1875, van Ministerie van Oorlog: "toezending (...) kist inhoudende een model Kavalleriesabel met verzoek onder terugzending te berichten of 2000 sabels kunnen worden vervaardigd". Het contract voor deze 2000 stuks met verwisselstukken en 3 standmodelsabels (in deze brief M.1873 genoemd!) werd goedgekeurd door het Ministerie van Koloniën 23-9-1875 Lett.F.No.25 en de sabels kwamen in de loop van 1876 aan.

8. In de literatuur ben ik twee maal tegengekomen dat deze sabel M.1873 werd genoemd: bij Hojel en bij Schmidt. Ik hou vast aan het gebruik om het jaartal van de vaststelling bepalend te laten zijn voor de modelbepaling. In dit geval het Gouvernementsbesluit d.d. 3-7-1875 No.3 zoals in de Bopo van 1874/75 werd aangegeven. Ook in de Algemene Ophelderingen bij de 3e druk der Ind.I-I (1900) werd nadrukkelijk aangegeven dat de sabel in 1875 werd ingevoerd.

9. Ind. I-I 1913 blz.262

10. v. Pesch 1883, v. Pesch 1895, Ind. I-I ed.1883 en Hojel 1880.

11. Ind. I-I 1913 VI II blz.267

12. Archief Ministerie van Koloniën, Indexen Openbaar verbaal, ARA.

13. Volgens 8e bijvoegsel 3e afl. Hfst VI der I-I

14. Ind. I-I 1913 blz.262

15. Ind. I-I 1913 VI II blz.267

16. Bopo 1901 blz.62

17. Bopo 1902 blz.51

18. Bopo 1903 blz.97

19. Bopo 1904 blz. 88

20. Volgens het 8e bijvoegsel 3e afl. der Ind.

I-I is de sabel in 1904 ingevoerd.

21. Ind. I-I 1913

22. VWM 95 blz.29

23. Ind.I-I 1913 blz.29

24. Bopo 1910

25. VWM 95 blz. 94 en BOPO 1921/23.

26. 16e bijvoegsel ip Hoofdstuk VIB van de Ind.I-I, A.O. 1911 No.39

27. Handleiding 1938 blz. 193

28. Bopo 1910

29. Bopo 1931/32

30. Bopo 1935/36

31. 7e bijvoegsel 4e afl. op Ind. I-I

(tussen 1906 en 1909). •